

Για το τραγούδι, Μ. Χατζιδάκις

Μάνος Χατζιδάκις

ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Το τραγούδι δεν είναι σύνθημα ή πράξη εκτονώσεως. Ούτε μαστίχα για το στόμα αθλητικών εφήβων ή συντροφιά νυχτερινή για οδηγούς ταξί και φορηγών. Είναι μια σχέση υπεύθυνη, μια πράξη ερωτική ανάμεσά μας που μας αποκαλύπτει. Τελετουργία που απαιτεί, τόσο από σας όσο και από μένα, μια προετοιμασία θρησκευτική, επίμονη άσκηση γνώσης και αθωότητας, αποκαλύψεως και ανιχνεύσεως, μνήμης και προφητείας.

Το τραγούδι είναι μια μαγική στιγμή κι εγώ ένας πανηγυριώτης μάγος εκπρόσωπός σας, που θα φωτίσω τις κρυφές και αθέατες γωνιές σας, θα σας εκπλήξω, θα σας γεμίσω ερωτήματα και μελωδίες που ίσως γενούν δικές σας και θα μεταφερθούν στο σπίτι σας, έτσι που να κοπεί ο ύπνος σας και να χαθεί για πάντα –αν είναι δυνατόν– ο εφησυχασμός σας. Κι ας μην μπορείτε να με τραγουδήσετε. Μήπως τάχα μπορείτε να εξαφανίσετε ένα πουλί ή να το φανερώσετε μέσ' απ' το φόρεμα ή από το μαντήλι σας; Κι όμως δεν το ξεχάσατε κι ούτε θα το ξεχάσετε σ' όλη σας τη ζωή. Και θα το λέτε στα παιδιά σας έτσι όπως το πρωτοείδατε κάποια φορά από έναν μάγο σ' ένα πανηγύρι – καθώς και το τραγούδι μου.

Θα το θυμάσθε και θα το 'χετε εντός σας, χωρίς την δυνατότητα να το γλεντήστε με αυτάρεσκη και δυνατή φωνή. Μόνο να το ψελλίζετε θα είναι δυνατόν, σαν προσευχή...

Δεν είναι το τραγούδι μου απλοϊκό κι ευχάριστο σαν το τενεκεδένιο σήμα μιας πολιτικής παράταξης ή ενός αθλητικού συλλόγου. Δεν κολακεύει τις συνήθειές σας ούτε και διασκεδάζει την αμηχανία σας, την οικογενειακή σας πλήξη ή την ερωτική σας ανεπάρκεια.

Δεν είναι το τραγούδι μου μια μονόφωνη αρτηρία, ούτε μια πολυφωνική και λαϊκή υστερία. Είναι μια μυστική πηγή, μια στάση πρέπουσα και ηθική απέναντι στα ψεύδη του καιρού μας, ένα παιχνίδι ευφάνταστο μ' απρόβλεπτους κανόνες, μια μελωδία

απρόσμενη που γίνεται δική σας, δεμένη αδιάσπαστα με άφθαρτες λέξεις ποιητικές και ξαναγεννημένες.

Και μην ξεχάσετε. Σαν φύγετε από 'δω, δεν σας ανήκει παρά μονάχα το αίσθημα, η σκέψη και τα ερωτήματα, που ολόκληρο το βράδυ σας μετέδωσα μέσ' απ' τη μουσική μου. Σ' εμένα απομένει το τραγούδι, η μαγική στιγμή μου, που είναι μια εξαίσια απάντηση αρκεί να με ρωτήσετε. Ρωτήστε με λοιπόν. Κι ύστερα, σας παρακαλώ, σωπάστε! Γιατί θα τραγουδήσω!

Πιστεύω πως η τέχνη του τραγουδιού αποτελεί κοινωνικό λειτουργήμα, γιατί το τραγούδι μας ενώνει μέσα σ' ένα μύθο κοινό. Κι όπως στον χορό ενώνουμε τα χέρια μεταξύ μας για ν' ακολουθήσουμε ίδιες ρυθμικές κινήσεις, έτσι και στο τραγούδι ενώνουμε τις ψυχές μας για ν' ακολουθήσουμε μαζί, τις ίδιες εσωτερικές δονήσεις. Κι όσο για τον κοινό μύθο που δεν υπάρχει στις μέρες μας, τον σχηματίζουμε καινούριο κι απ' την αρχή κάθε φορά. Κάθε φορά που νιώθουμε βαθιά την ανάγκη να τραγουδήσουμε.

Μάνος Χατζιδάκις, *Ο καθρέφτης και το μαχαίρι*, εκδ. Ίκαρος, 1995

Ασκήσεις

1. Να καταγράψετε τις βασικές θέσεις του Μάνου Χατζιδάκι για το τραγούδι επιγραμματικά.
2. Ο Μάνος Χατζιδάκις συχνά θεωρήθηκε αιρετικός/προκλητικός με τις θέσεις του. Ποιες απόψεις βρίσκετε αιχμηρές; Γιατί άραγε επιλέγει αυτόν τον τρόπο να μας μιλήσει; Να χαρακτηρίσετε το ύφος του κειμένου, παραπέμποντας σε συγκεκριμένα σημεία, βλ. και [Έκφραση-Έκθεση Α΄ λυκείου, σ. 34.](#)
3. *Άλλωστε, μ' ενδιαφέρει να πω περισσότερα με το τραγούδι, σχεδόν πιο πολλά απ' ό,τι χωράει. Τώρα, αν τα τραγούδια μου αυτά είναι λαϊκά ή όχι, το θέμα χωράει συζήτηση. Γιατί, τι συνηθίσαμε να λέμε λαϊκό και τι είναι πραγματικά το λαϊκό;* γράφει μεταξύ άλλων ο Μάνος Χατζιδάκις στο πρόγραμμα της παράστασης του έργου *Απόψε αυτοσχεδιάζουμε* του Λ. Πιραντέλο. Αναζητήστε στην παρακάτω διεύθυνση το έργο του Χατζιδάκι *Έξι λαϊκές ζωγραφιές*, το οποίο θεωρείται ότι είναι το πιο χαρακτηριστικό έργο του που στηρίζεται στη λαϊκή μουσική και ειδικότερα στο ρεμπέτικο. Ερευνήστε το θέμα και συζητήστε για το λαϊκό στοιχείο της μουσικής του.
<http://www.hadjidakis.gr/works/ergo3.asp?WorkID=50>
4. Τα τραγούδια του Μάνου Χατζιδάκι έχουν διαχρονικότητα, κατά την άποψή σας; Να απαντήσετε με μια παράγραφο και μετά να ερευνήσετε στο διαδίκτυο αν τα τραγούδια του Μάνου Χατζιδάκι έχουν ερμηνευτεί και από σύγχρονους καλλιτέχνες.
5. Να αναζητήστε και να ακούσετε προσεκτικά το έργο του Μάνου Χατζιδάκι *Ο μεγάλος Ερωτικός* και στη συνέχεια να παρακολουθήσετε τη συνέντευξή του στην παρακάτω διεύθυνση:
<https://sites.google.com/site/8dimrethartinschool/o-megalos-erotikos>
 - Συμφωνείτε με την άποψη ότι στο έργο αυτό η ποίηση βρίσκει τον ιδανικό «αιδίο» της;
 - Έχετε άλλα παραδείγματα καλής μελοποίησης;
 - Συζητήστε σχετικά με τη μελοποιημένη ποίηση. Νομίζετε ότι η μελοποίηση διευκολύνει το ευρύ κοινό να έρθει σε επαφή με την ποίηση;
 - Παρουσιάστε το δικό σας αγαπημένο μελοποιημένο έργο.

6. Αν θέλετε να διαβάσετε και άλλο κείμενο του Μάνου Χατζιδάκι σχετικά με το τραγούδι, κοιτάξτε και το *Η λιποθυμία των λέξεων πάνω σε πέντε γραμμές* από το βιβλίο Μάνος Χατζιδάκις, *Ο καθρέφτης και το μαχαίρι*, Ίκαρος, Αθήνα, 1989, σ.114.
7. Θα μπορούσατε βάσει α) των απόψεών του, β) της στιχουργικής (αναζητήστε τους στίχους κι άλλων τραγουδιών του) και γ) των μουσικών του συνθέσεων, να γράψετε ένα κείμενο σκιαγράφησης της προσωπικότητας του Μάνου Χατζιδάκι.
8. Αν ασχολείστε με τη μουσική, δοκιμάστε πάνω σε ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ στίχους του Μάνου Χατζιδάκι να συνθέσετε τη δική σας μουσική ή αντιστρόφως να γράψετε στίχους σε μια μουσική σύνθεση του Μάνου Χατζιδάκι. Μπορείτε να παρουσιάσετε τη δουλειά σας ζωντανά στην τάξη ή σε κάποια εκδήλωση του σχολείου σας.